

név: ..... iskola: ..... oszt.: .....

2022 - 2023

5.-8. osztály

3. forduló

Zágoni Balázs: Szamos-parti Hollywood

ifjúsági regény (részlet)

Budapest: Pagony Kiadó, 2022

1) Hol és mikor játszódik a részlet, amit olvastál?

.....

2) Igaz vagy hamis az állítás? Húzd alá, szerinted melyik!

A rendező teljes neve Kertész Imre.	igaz	hamis
Fejő a forgatás előtt vargabélest szeretett volna venni.	igaz	hamis
Jászai Lili Szovátára készült pihenni a forgatás helyett	igaz	hamis
Janovics direktor úr irodája a Nyári Színkörben volt.	igaz	hamis
A film aznapi forgatásának helyszíne egy szálloda volt.	igaz	hamis

3) Miért féltek és miért vonzotta a színészeket az, hogy filmben szerepeljenek?

.....

.....

.....

.....

4) Mi volt a véleménye a Kertésznek a rendezői munkáról?

.....

.....

.....

5) A részletben több idegen szó szerepelt. Tudod mi a jelentésük? Segítünk, húzd össze az összetartozókat!

konflis	vonzó, fiatal szerelmest alakító férfi színdarabban, filmben
direktor	mozgóképfényképezés, filmezés
fals	kívülálló, nem szakmabeli
kinematográfia	teljesen téves, hamis, alapvetően helytelen
bonviván	rendelkezik, intézkedik, beoszt
diszponál	kínos, kellemetlen helyzet, leégés
outsider	egylovas fogatú, könnyű bérkocsi
blamázs	igazgató, filmrendező

6) Miért késtek a színészek a forgatásról?

.....

.....

7) Keresztrejtvény. (A szürke oszlopban található a megfejtés!) Hogyan kapcsolódik a megfejtés a részlethez, amit elolvastál?

.....

1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								

1. Színművésznő. A nemzet nagyasszonya. Sára szerepét játssza a filmben. (vezetéknev)
2. A film rendezője. (vezetéknev)
3. Színész. Ő kapta elő a zsebóráját: - Az enyém megvan! – felkiáltással. (vezetéknev)
4. Grófkisasszony. A New York kávéházban egy falat sem jutott neki a vargabélesből.
5. A város, ahol a történet játszódik ennek a folyónak a partján van. A szarvasbogár itt körözött vadul kettőt.
6. Vendéglős. Az ő vargabéleséből szerettek volna venni a gyerekek
7. Direktor. Ő beszélt rá a filmrendezőt, hogy folytassák a filmet.

Zágoni Balázs: Szamos-parti Hollywood
[Budapest]: Pagony Kiadó Kft., cop. 2022
(Abszolút töri: I. világháború, 1914)

ÓRIÁSI SAKKFIGURÁK

Fejő azt találta ki, hogy ha reggel még forgatás előtt elmennek Darvasné vendéglőjébe, hátha vásárolhatnak friss vargabélest, mégpedig olcsón, mielőtt a szállítmány repülőre ülne és az egekbe szállna, az árával együtt. Se-hogy sem tudott beletörődni abba, hogy a New York Kávézóban neki mindössze egy falat jutott az ingyencséből. Mivel Karolának még annyi sem, a lány is gyorsan kötélnek állt. Bende viszont még mindig durcás volt, és szótlanul, pár lépéssel lemaradva követte osztálytársait.

Már a Mátyás király tér keleti oldalán jártak, amikor a Központi Szálló előtt egy ismerős táskát pillantottak meg. Vagyis kettőt. Éppen a „Max Factor” feliratú piperetáskákat rakta fel egy kocsis a konflis tetejére, majd rögtön utána feltuszkolt két nagyobb utazóbőröndöt is.

– Jé, Jászai már ilyen korán indul a forgatásra? – kérdezte Fejő.

– De miért viszi magával minden cuccát? – döbrent meg Karola.

Ekkor értek a szálloda elé. A lány olyan hirtelen váltott irányt, hogy mire az egyenruhás portás segítségére sietett volna, ő már be is nyomta a dupla ajtót.

Jászai épp a kávéját kavargatta, amikor Karola és Fejő megálltak az asztala előtt. De a lányt ekkor cserben hagyta a bátorsága. Mit mondjon? Egyáltalán mit mondhat a nemzet nagyasszonyának? Honnan tudja, hogy nem lesz illetlen, pláne egy grófkisasszonyhoz méltatlan, amit mondani készül? A helyzetet végül Fejő oldotta meg.

– Kezicsókolom. Mi lesz a filmmel, ha a művésznőnek most haza tetszik utazni?

Jászai előbb meglepődött a mondatszerkezeten, de aztán láthatóan zavarba jött. Mint aki egy kis időt szeretne nyerni, előbb hellyel kínálta őket, majd intett a pincérnek. Aztán maga elé nézve megszólalt.

– Igen, úgy határoztam, hogy elutazom. Vége a szezonnak, és nagyon elfáradtam. Kétszáz estén játszottam, Budapesten, Bécsben és itt, Kolozsváron. Nem vagyok már elsőbálozó lány, rám férne egy kis pihenés. És bevallom, nincs már türelmem a kakasviadalokhoz.

Csak ekkor nézett fel a két fiatalra, mint aki a megértésükben reménykedik. Aztán hirtelen felélénkült.

– Leutazom egy-két hétre Szovátára, azt hallottam, ott kiváló sósfürdők vannak!

– De hát akkor nem készül el *A tolonc*? És mi lesz a *Bánk bánnal*? – kérdezte Karola is.

Jászai legyintett.

– Ó, hát talál majd a direktor úr más vénasszonyt helyettem Sára szerepére. Nem olyan nagy ügy az. – Kiitta az utolsó korty kávéját, és elnézett az ablakon át, a főtér házai fölött nyugat felé. – Egy pillanatra én is felültem a hiúság hullámvasútjára. Meg akartam örökíteni mulandó arcomat, gyarló játékomat az utókor számára, filmszalagon. De mit ér az egész hang nélkül! Vásári bolondozás! Psylander ide, Dánia oda, meglátják, tíz év múlva az emberiség a mozit is elfelejti, mint annyi bolond találmányát!

Karola és Fejő összenéztek. Meglepte őket, hogy milyen meggyőződéssel jósolja Jászai a mozi végét, amiről tudták, hogy egyhamar nem fog bekövetkezni. Ezt viszont mégsem mondhatták meg neki.

– De hát már rajta van a művésznő a tekercsen! Már nem lehet változtatni! Különbözn minden újra kell kezdeni – magyarázta izgatottan Fejő.

Jászai egy pillanatra elbizonytalanodott.

– Nos, erre nem gondoltam. De hát mindössze egy nap, egy néhány felvétel volt eddig! Majd újrapróbáljuk. Most úgyis Janovics direktor úrhoz megyek, hogy közöljem vele döntésemet. És ha ő azt mondja, hogy anyagi kár érte miattam, én azt megfizetem.

Fejő kétségbeesetten nézett Karolára, mintha azt mondaná: találj ki már valamit!

A lány agya ezerrel zakatolt. Mégis mit? Azt nem mondhatja, hogy márpedig folytatnia kell a filmezést, mert különben megváltozik a történelem!

– Művésznő, nálunk, Amerikában már igen nagy szám a kinematográfia. Azt mondják, ezé lesz a jövő, és...

Itt elakadt. Azt látta Jászain, hogy ez sem hat, a színésznő tényleg elszánta magát. De ekkor jött egy mentő ötlete:

– ...és olyan csodálatosan tetszett játszani Sárát!

Jászai csak legyintett, de láthatóan az eddig hallottak közül mégis ez tette rá a legnagyobb hatást.

– Dehogy, dehogy...

– Csak azt várja meg, amíg holnap megérkeznek a felvételek Budapestről, és visszanezézheti magát – tromfolt Fejő.

Visszanézni önmagát, amint játszik? Minden színész örök álma. És félelme. Ki ne akarná legalább egyszer látni magát a színpadon? De ami a színházban lehetetlen, a filmen nem az. Jászai nyelt egyet. Kipillantott a várakozó konflis felé, majd vissza Fejőre, és végül megállapodott a tekintete Karolán.

– Nos, gondolom, Szováta még várhat egy kicsit. Rendben. Ma még maradok. Aztán meglátjuk.

Kilenc óra után nem sokkal a hallgató Bendevel együtt Jászai Mari konflisán a Nyári Színkörhöz értek. A művésznő felsietett Janovics direktor úr irodájába, talán hogy ne valaki mástól halljon majd megfutamodási

szándékról. Ekkor viszont a fiatalok azzal szembesültek, hogy *A tolong* filmprodukció minden erőfeszítésük ellenére összeomlani készül.

Az új díszlet egy mulató volt. A kocsmá falai megint csak vászonra voltak festve, sőt, a díszlet egy része is pingálva volt, kivéve az italmérő pultot, és a kocsmá közepén álló négy asztalt meg tucatnyi széket. Épp csak a székeken nem ült senki.

Kertészt a pult mögött találták, amint egy kisszéken kuporgott.

– Jó reggelt, rendező úr! Ma nincs forgatás? – lepődött meg Karola.

Kertész nem válaszolt, csak úgy emelte fel a kezét, hogy azt lehetett üdvözlésnek érteni, de sokkal inkább egy legyintésnek, hogy immár mindennek vége.

– Fekete László merre van? – kémlelt körül Fejő.

Kertész széttárta a karját, és tovább bámult egy szarvasbogarat, ami a szomszédos Sétatér fái közül tévedhetett ide, és most hátára fordulva kalimpált a padlón.

– Jó hírünk van! – próbálta felvidítani Fejő. – Jászai Mari mégsem hagyja itt a filmet!

Kertész döbbenetesen nézett fel.

– Ő is el akar menni?

Aztán lemondóan legyintett, és egy bottal megpróbálta lábra segíteni a bogarat.

– Úgyis mindegy már.

Karola, Bende és Fejő félrevonultak, és összesúgtak.

– Mi a baja? – bökte ki Bende végül, nem túl nagy érdeklődéssel.

– Nem tudom – fogta halkabbra Karola. – Ott ül, és sóhajtozik, és azt mondogatja, hogy mindennek vége. – Ekkor Fejóhoz fordult. – Nem próbálsz meg beszélni vele? Szerintem neked van a legnagyobb esélyed.

– Nem, nem! Én megyek gyorsan megkeresni Feketét! – hadart Fejó, aki minél előbb biztos távolba akart kerülni mindenféle lelki drámától.

Bende előbb Kertészre nézett, aztán Karolára, majd az iszkoló Fejóra, és végül ennyit mondott:

– Megyek én.

– Köszí – fogta meg a vállát a lány, és megpróbált úgy nézni a szemébe, ami a lehető legkedvesebb, de mégsem félreérthető. Nem sikerült. Bende egy pillanatig elbűvölten bámulta, aztán elkapta a tekintetét, megrázkódott, mintha egy látomást akarna elhessegetni, majd zsebre vágta a kezét, és odaballagott Kertészhez. A rendezőnek épp ebben a pillanatban sikerült megfordítani a szarvasbogarat, amely azonnal felrepült, egyenest neki a díszletajtónak, nagyot koppant, és beesett a borosládák mögé.

Bendének ötlete sem volt, hogy mit mondjon, ezért leült a rendező mellé a földre, és hallgatott. Úgy tűnt, hogy ezt Kertész sem bánja. Egy idő után magától szólalt meg.

– Fél kilencre kértem őket. Mindjárt negyed tíz. És sehol senki. Összebeszéltek. Fellázadtak! Nem akarnak

velem dolgozni! Szóval vége a filmes kárieremnek, mielőtt még rendesen elkezdődött volna.

– Még Berky Lili és Jászai Mari sem jöttek? – lepődött meg Bende.

– Nekik most nem is lenne jelenetük. De tizenöt másíknak igen!

Bende felvette a botocskát a földről, és megpróbálta kihalászni a bogarat a sarokból.

– És... miért nem beszél Janovics direktor úrral?

– A direktorral? – kérdezte döbbenten Kertész.

– Persze. Ő hívta ide rendezni, nem?

– Igen. És most menjek oda, és mondjam neki azt, hogy nem hallgatnak rám a színészek? Hogy gúnyt űznek belőlem? Ekkora blamázszt!

Bende elbizonytalanodott. Nagyon törte a fejét, hogy mivel győzhetné meg Kertészt. Közben az is átvillant az agyán, hogy miért megy ilyen nehezen ez az egész. És egyáltalán, mi lenne, ha ők nem lennének itt? Akkor sem omolna össze a produkció, elvégre a valóságban leforgott *A tolonc* nélkülük is. A valóságban? Akkor ez micsoda, amiben ők most vannak? És ekkor egy még rémisztőbb gondolat tolult az agyába: mi van, ha ők maguk idézték elő ezeket az eseményeket, akaratlanul, maga sem tudja, hogyan, egyszerűen azáltal, hogy idejöttek 1914-be, és beléptek a történetbe? Pillangóeffektus, ugrott be a szó, noha nem tudta pontosan, mit jelent. De hisz ez borzasztó! Akkor ők most, képletesen szólva, nem csinálnak egyebet, mint

azokat a fűszálakat próbálják felegyenesíteni, amiket ők maguk tapostak el, miközben, persze, folyamatosan újabbakra lépnek. Haza kellett volna menniük, amikor még nem volt késő! – szorította össze a markát. Ráébredt, hogy ezek után semmit nem mer mondani Kertésznek.

Közben kínos csendben peregtek a másodpercek. Ekkor újabb gondolata támadt: és mi van, ha ők eleve benne voltak a történetben? Vagyis vannak. Ha, úgy mond, az ő időutazásuk eleve bele volt számolva, csak ők maguk még nem élték át. De akkor vajon mit kell mondania? Mit mondott Bende Kertész Mihálynak 1914-ben? Érezte, hogy kezd megfájdulni a feje. De hát ez hülyeség! 1914 most van, és Bende én vagyok. Pont azt kell mondanom, amit a legjobbnak gondolok most, ebben a pillanatban!

Jó-jó. De mit gondolok a legjobbnak? Vajon mit tenne most, mit tenne most, nem Bende, hanem... Janovics. Megvan!

– Nem lehet, hogy Janovics direktor örülne, ha őszintén elmondaná neki ezt a problémát? – mondta ki hangosan. – Szerintem tuti, hogy segítene. Neki is blamázs, vagy micsoda, ha nem jön össze a dolog, nem?

A szarvasbogár ismét a levegőbe emelkedett, és végre sikerült kirepülnie a kocsmadíszletből. Vadul körözött

kettőt a Szamos fölött, majd visszaszállt kedvenc sétatéri gesztenyefájára.

Kertész elgondolkodva nézett Bendére, és a fiú megérezte, hogy komolyan mérlegeli a javaslatát. Aztán körbetekintett az üres díszleten, majd feltápáskodott.

– Úgyis mindegy, előbb-utóbb megtudja. De talán tényleg jobb, ha tőlem hallja.

És lassú léptekkel elindult felfelé a lépcsőn, melynek a falát különböző moziplakátok díszítették. Ekkor megtorpant, visszafordult Bendéhez, majd a plakátok felé bökött.

– Látod ezt?

Bende értetlenül nézett rá.

– Látod valamelyiken a rendező nevét?

A fiú készségesen odasietett, és böngészni kezdte a plakátokat, de Kertész legyintett.

– Hiába is keresnéd. Mindenki gyönyörködik a színészekben, a csodálatos képekben, a pergő történetben, de aki az egészet a fejében összerakja, majd ledirigálja, azt meg sem említik! Kutya egy munka ez a rendezés, én mondom neked!

Azzal megfordult, és tovább baktatott felfelé. Épp akkor érkezett az igazgató irodája elé, amikor Jászai Mari kilépett az ajtón. Kertész kalapot emelt.

– Kézcsókom, művésznő.

– Direktor úr! Akkor délután négykor, ugye? A Király utcai ház előtt kezdünk, vagy itt a stúdióban, a börtönjelenettel?

Kertész, mintha álomból ébredt volna, úgy felelt:

– Itt, a stúdióban, művésznő, itt – válaszolt, majd megint elszorult a szíve: kezdenénk, de nincs operatőröm, nincsenek színészeim – gondolta. Szorongva kopogtatott be Janovicshoz.

A színkör udvarán várakozó három fiatal sokat adott volna azért, hogy hallhassa a beszélgetésüket, de az ajtó becsukódott. Végül a nyári meleg sietett a segítségükre: Janovics kinyitotta az emeleti iroda ablakait, és így lent, a kihalt díszletben minden szót tisztán lehetett hallani.

– Nem csak te vagy berezelve itt, barátom – mondta a diri. – Szerinted ők nem félnek? Nincs publikum, nincs a sok megszokott figyelő szempár, a szisszenések, nevetések, a sok reakció, ami úgy kell a színésznek, mint egy falat kenyér. Csak egy bolond masina kerrög ott előttük! Nem tudják rendesen beleélni magukat a szerepbe, mert mire megpróbálnák, már ennyi, megvolt, jön a következő jelenet, lehet, hogy a darab legvégéről. Minden új, szokatlan, és ezért félnek.

– De akkor miért lázadnak?!

– Mert jó a szimatuk, és érzik, hogy hamis az, ahogy viselkedsz. Fals! Akárhonnan nézzük, te egy outsider vagy nekik. És hiába elefántoskodsz, ez csak még jobban felingerli őket. Aztán elég, ha van egy bonviván, egy ilyen szívődöglesztő Várkonyi, aki a hangadójuk lesz, a fiatalabbja máris megy utána, és csinálja a bolondságot. Mert a színészethez, ugye, értenek.

– De akkor mit tegyék?!

– Mihály fiam, mindenképp határozottnak kell lenned, végül is a kezedre bízták magukat. De értened kell, hogy mi játszódik le egy színész lelkében. A csudába is, hát te is az voltál! Ilyen gyorsan elfelejtetted?! Egyik percben vágyódnak, hogy megörökítsd őket a masinával az utókornak, de a következő percben már attól rettegnek, hogy egy marhasághoz adják a nevüket. Vagy attól, hogy rosszul fognak játszani, és csak ez marad fent róluk, és ezen fog röhögni az utókor. Félnék! De neked akkor is tisztelned kell őket. Én a következőt javasolom: holnap délután megjönnek a tekercsek Pestről. Mutasd meg nekik is. Hadd lássák magukat! És magyarázd el, mit miért vettél fel úgy, ahogy, és nem másképp. Hogy lássák, tudod, mit miért csinálsz. Nem fogod tudni betörni őket, mert nem lovak. De lelkesen veled tartanak, ha bízhatnak benned, és mutatod nekik az irányt.

– Én megmutatom a felvételt is, az irányt is, csak legyen kinek...

– Nem mentek világgá, ne félj! Lehet, hogy megrézálnak. Hát most majd szépen lenyeled. Aztán bebizonyítod, hogy nem véletlenül vagy te a rendező.

Ekkor kihajolt Janovics az ablakon, észrevette a fiatalokat, intett nekik, majd elnézett a kapu felé. És mint egy remekül megrendezett színdarabban, a kapun szép sorban jöttek be a reggel fél kilencre diszponált színészek. A sort Fekete László zárta. Janovics visszanézett Kertészre.

– Azt hiszem, ideje indulnod.

Ez volt az utolsó mondat, amit elcsíptek, az ablak becsukódott. Kertész lassan lejött a lépcsőn. Mire leért, már félkörben várakoztak a színészek.

A rendező végignézett rajtuk, majd előhúzta a zseb-óráját.

– Kedves kollégák, nem fél kilenckor kellett volna találkozunk? Az van kiírva oda is – mutatott a próbátáblára kitűzött forgatási tervre.

A színészek döbbenetesen néztek egymásra. Majd az egyikük megszólalt.

– De hát fél kilenc van, direktor úr!

Kertész még egyszer a zsebórájára pillantott, biztos, amit biztos, aztán megrázta a fejét.

– Nem. Fél tíz van.

A színészek most zavartan kérdezgetni kezdtek egymást. Akinek volt, az óráját is előhúzta, mutogatták egymásnak, és olyan jól alakítottak, hogy az ember teljesen elhihetné volna nekik. Aztán Várkonyi a homlokára csapott.

– Biztosan a direktor úrnak dán idő szerint jár az órája!

– Abiza!

– Igen!

– Csak ez lehet! – helyeseltek többen is. Csak egy kezdő színésznőnek húzódott mosolyra az ajka, de ő is erősen küzdött, hogy megőrizze komolyságát.

– És ugye – folytatta Várkonyi – mi le vagyunk maradva hozzájuk képest. Nagyon is... Egy kerek órával!

Kertésznek ökölbe szorult a keze, de gyorsan zsebre vágta. Nem szólt semmit, csak végignézett a társulaton, és közben hintázott a sarkáról a lábujjhegyére, és vissza. A színészek eközben csendben várakoztak, és olyan ártatlan arcot vágtak, mint a ma született bárány. Kertész tovább nézte őket, de a vonásai közben fokozatosan ellágyultak, aztán a keze is kiengedett, és mintha egy egészen apró mosoly ült volna ki az arcára.

– Kedves társulat: szíves tájékoztatásukra közlöm, hogy Dánia nem előttünk jár egy órával, hanem mögöttünk. Bizony! Továbbá kérem szépen, hogy most akkor hangoljuk össze az óráinkat mindannyian, kolozsvári idő szerint. Rendben?

Egy páran bólogattak, és mintha egy-két arcon egy kis együttérzés is megjelent volna.

– Továbbá meghívom a művészhölgyeket és urakat holnap este kilenc órára ide, a Nyári Színkör termébe, hogy az utolsó mozielőadás után nézzük meg az első napi felvételeket együtt.

Erre már lelkes pusmogás kezdődött, többen élénken bólogattak.

– Most viszont sürgősen álljunk neki a munkának, mert egy órát máris elvesztegettünk.

– Az enyém megvan! – kapta elő a zsebéből az övét Várkonyi.

Ezen többen nevettek.

– Az enyém is – húzta elő az övét Kertész. – Remélem, most már ugyanazt az időt mutatják.

•